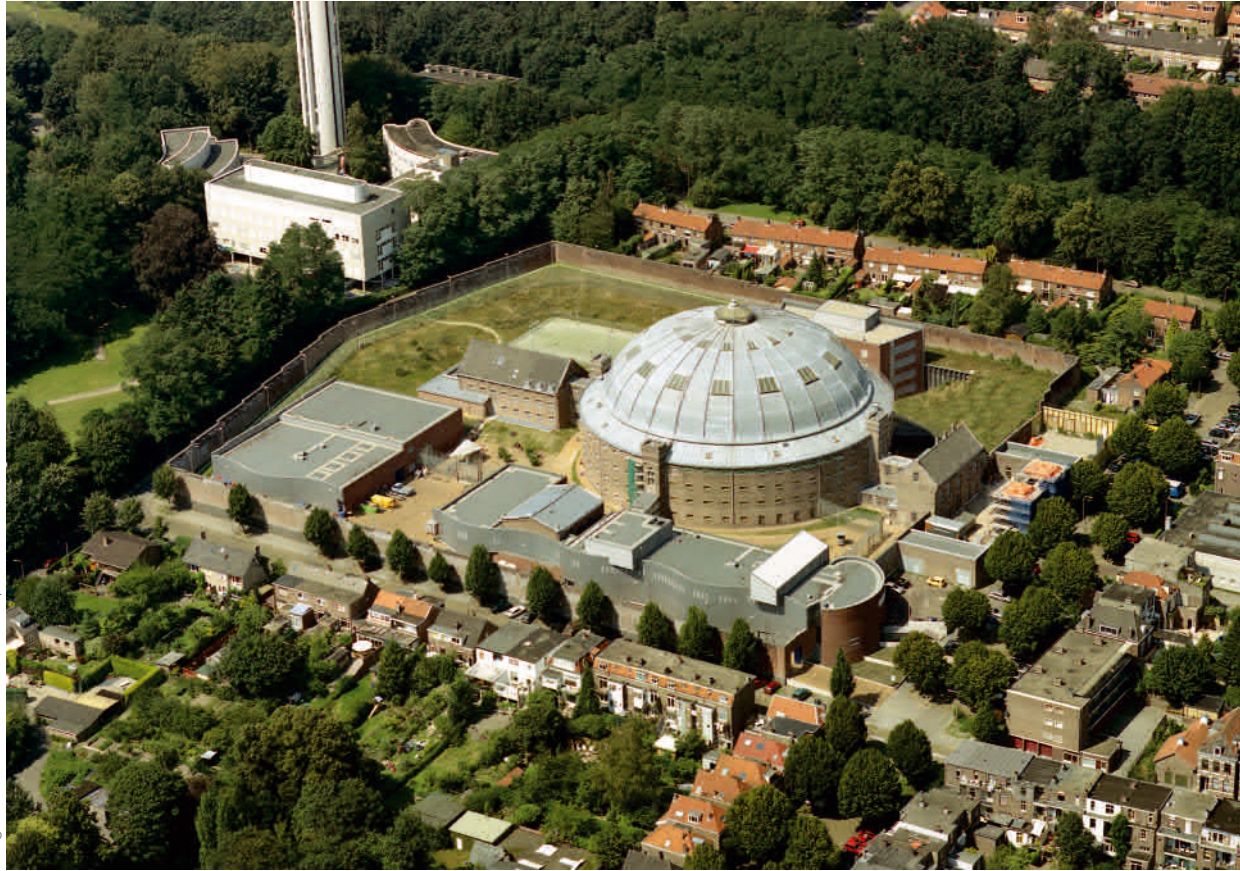

ARNHEM P.I. DE BERG

renovatie, restauratie en uitbreiding koepelgevangenis (Rijksmonument)

**archivolt
architecten**

fotograaf Thea van den Heuvel / Aerophoto Eelde

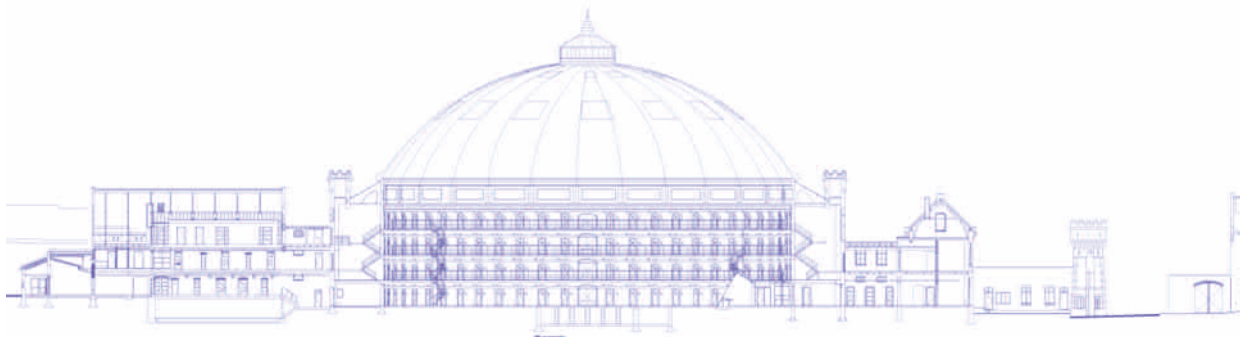
De in 1882 door J.F. Metzelaer ontworpen en in 1886 in gebruik genomen koepelgevangenis te Arnhem is een icoon in de ontwikkeling van de gevangenisbouw. Na het niet doorgaan van de plannen tot herstructurering van het complex naar ontwerp van Rem Koolhaas, is in 1992 onderzocht hoe het complex alsnog opnieuw als gevangenis in gebruik kon worden genomen. Op basis van dit haalbaarheidsonderzoek is in 1993 een globaal plan gemaakt, dat vervolgens per fase nader is uitgewerkt. Conform de oorspronkelijke uitgangspunten van Metzelaer zijn nieuwe bouwdelen d.m.v. verbindende bouwdelen aan de koepel gekoppeld. Door capaciteitsnood werd het gebouw al tijdens de haalbaarheidsstudie weer in gebruik genomen. Dit had grote invloed op de planontwikkeling.

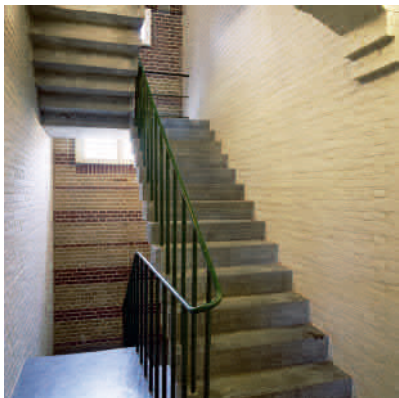
De essentie van het plan betrof behoud en herstel van de historische as van het complex (poortgebouw, voorgebouw, koepelgebouw en achtergebouw) alsmede van de ringmuur en de later bijgebouwde kapel. De leegte van de centrale ruimte van de koepel is als de karakteristiek van het panopticum behouden. De nieuwe centraalpost is om veiligheidscriteria niet geplaatst op zijn oorspronkelijke positie in het midden, maar aan de zijkant als een herkenbare toevoeging. De achterover hellende gevels hiervan weerspiegelen het monumentale interieur van de koepel. Om het koepelgebouw weer

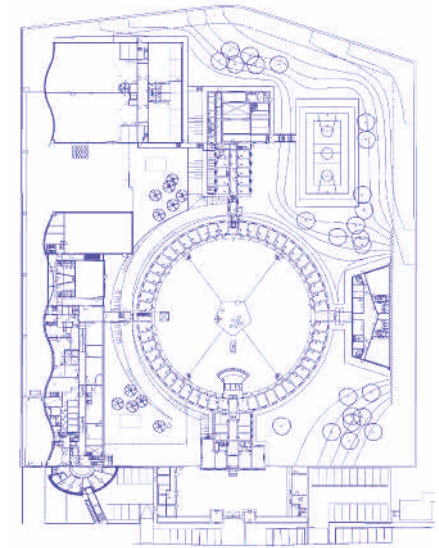
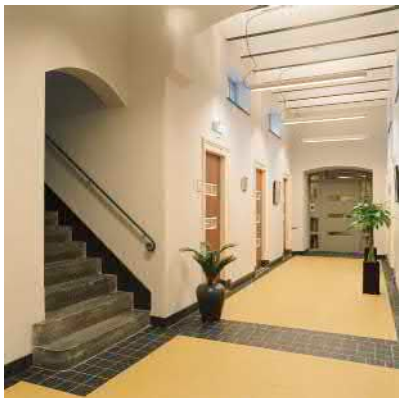
volledig als cellengebouw te kunnen benutten, zijn alle ondersteunende functies van het leefprogramma in een nieuwe satelliet aan de noordkant van de koepel ondergebracht.

De belevingswaarde van het interieur is door beeldrestauratie hersteld. Nieuwe toevoegingen zijn als zodanig herkenbaar vormgegeven. De oorspronkelijke vloer is overdekt met een nieuwe vloer, waarin kunst is opgenomen van Anne Semler. Hierdoor wordt het functionele hart in de nieuwe situatie ook qua beleving als het centrale plein gemarkeerd.

Aan de zuidkant is een nieuwe vleugel gerealiseerd (met daarin opgenomen de voormalige kapel) ten behoeve van alle naar buitengerichte functies en sportruimten. In het verlengde hiervan is een nieuw arbeidscomplex gebouwd. Alle naar buitengerichte gevels van de nieuwbouw zijn bekleed met zinkgrijs metalen golfplaat, zodat op harmonische wijze nieuwe bouwdelen van de oorspronkelijke baksteenarchitectuur zijn onderscheiden. Hoewel met een eigen karakteristiek beconcurrereert het nieuwe poortgebouw niet de monumentale, niet meer in gebruik zijnde poort.

Colofon

Restauratie, renovatie en uitbreiding
penitentiaire inrichting (Rijksmonument)

Opdrachtgever Rijksgebouwendienst Directie
Programma's en Projecten Arnhem
Opdracht Integrale advisering
Bruto vloeroppervlak 10.150 m² (restauratie)
& 7.300 m² (nieuwbouw)
Planvoorbereiding 1994 – 2002
Uitvoering 1994 – 2005 in 4 fasen
Projectarchitect Martin van Dort
Medewerkers Wouter van Wolput, Gerard
Versteeg, Eric Smook, Willem van den
Heuvel, Mino Bonin, Paul van Eymeren
Annemer Kuiper Bouw